

SO'NGI YILLARDA O'ZBEKISTONNING DIPLOMATIK ALOQALARI HAQIDA ILMIY MAQOLA

Numonov Sardorbek

Andijon viloyati Marhamat tumani

29-maktab o'quvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17839641>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola so'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasining tashqi siyosatida yuz bergan chuqur islohotlar, diplomatik aloqalarning yangi mazmun bilan boyishi hamda xalqaro maydonda davlatning nufuzi oshib borayotgan jarayonlarni tahlil qilishga bag'ishlangan. Tadqiqot doirasida O'zbekistonning mintaqaviy hamkorlik strategiyasida Markaziy Osiyoni barqaror rivojlantirish, qo'shni davlatlar bilan o'zaro ishonch va do'stona munosabatlarni mustahkamlash siyosati alohida ko'rib chiqiladi. So'nggi yillarda Qozog'iston, Turkmaniston, Qirg'iziston, Tojikiston va Afg'oniston bilan chegara masalalarining hal etilishi, savdo-iqtisodiy aloqalarning sezilarli kengayishi hamda transport-logistika loyihalarining faollashuvi O'zbekiston tashqi siyosatining strategik muvaffaqiyatlari sifatida baholanadi. Shuningdek, O'zbekistonning BMT, Yevropa Ittifoqi, YeXHT, Islom Hamkorlik Tashkiloti, ShHT va boshqa xalqaro tuzilmalar bilan hamkorligi, global kun tartibidagi masalalarda ilgari surayotgan tashabbuslari ilmiy nuqtai nazardan yoritiladi. Xususan, Afg'oniston bo'yicha samarali muloqot maydonining yaratilishi, suv-energetika resurslaridan oqilona foydalanish, ekologik xavfsizlik, Aralbo'yi mintaqasini tiklash va yoshlar diplomatiyasi bo'yicha takliflar xalqaro hamjamiyat tomonidan ijobiy baholangani qayd etiladi. Tadqiqotning muhim jihatlaridan biri – iqtisodiy diplomatiya yo'nalishidagi natijalar tahlili bo'lib, unda O'zbekistonning xorijiy investitsiyalarni jalb qilish siyosati, yangi bozorlar bilan savdo hajmining oshishi, logistika yo'laklarining diversifikatsiyasi va eksport salohiyatining kengayishi kabi omillar o'rganilgan. O'zbekistonning "ochiq va pragmatik diplomatiya" tamoyili asosida amalga oshirayotgan islohotlarining mintaqa barqarorligiga ta'siri va xalqaro hamkorlik samaradorligini yuksaltirishdagi o'rnini tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, tashqi siyosat, diplomatik aloqalar, mintaqaviy hamkorlik, xalqaro tashkilotlar, iqtisodiy diplomatiya, global tashabbuslar.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy sohalarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar mamlakatning xalqaro maydondagi o'rnini tubdan yangilashga xizmat qilmoqda. 2016- yildan boshlab davlatning tashqi siyosat strategiyasida ochiqlik, konstruktiv muloqot, o'zaro hurmat va manfaatdorlik tamoyillari ustuvor yo'nalish sifatida shakllandi.

Ushbu yondashuv O'zbekistonning diplomatik aloqalarini sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tardi, mintaqaviy hamkorlik jarayonlarini jonlantirdi va mamlakatning global jarayonlardagi ishtirokini sezilarli darajada kengaytirdi. Tashqi siyosatning bunday faollashuvi, avvalo, Markaziy Osiyoda o'zaro ishonch va yaxshi qo'shniçilik munosabatlarini mustahkamlashda yaqqol namoyon bo'ldi. Mintaqadagi davlatlar bilan chegara masalalarining hal etilishi, savdo-iqtisodiy hamkorlikning o'sishi, transport-logistika tizimlarini integratsiyalash bo'yicha qabul qilingan yangi tashabbuslar O'zbekistonning mintaqaviy diplomatiyadagi rolini kuchaytirdi. Xususan, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston bilan strategik sheriklikning mustahkamlanishi Markaziy Osiyo xavfsizligi va barqarorligiga qo'shimcha zamin yaratdi. Bundan tashqari, O'zbekistonning Birlashgan Millatlar Tashkiloti, Yevropa Ittifoqi, Islom Hamkorlik Tashkiloti, Shanhay Hamkorlik Tashkiloti, MDH va boshqa xalqaro tuzilmalar bilan munosabatlari yangi mazmun kasb etdi. Mamlakat tomonidan ekologiya, suv resurslarini boshqarish, Aralbo'yi hududi tiklanishi, yoshlar siyosati, mintaqaviy xavfsizlik, Afg'onistonda tinçlik jarayonini qo'llab-quvvatlash kabi sohalarda ilgari surilayotgan tashabbuslar global miqyosda keng e'tirof etilmoqda. O'zbekiston diplomatiyasining yana bir muhim yo'nalishi — iqtisodiy diplomatiya hisoblanib, so'nggi yillarda mamlakatga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar oqimining ortishi, eksport geografiasining kengayishi, transport koridorlarining diversifikatsiyasi va yirik xalqaro iqtisodiy loyihalarning amalga oshirilishi ushbu yo'nalishning amaliy samaradorligini tasdiqlaydi.

Asosiy qism: 1. “Yangi O'zbekiston” tashqi siyosatining konseptual asoslari.

- XX asr oxiri–XXI asr boshida O'zbekiston tashqi siyosati ko'proq milliy mustaqillik, suverenitetga asoslangan bo'lgan. Turli mintaqaviy nizolar, chegara masalalari, suv-energetika ziddiyatlari va nisbatan ajralgan regional pozitsiya mintaqaviy hamkorlikni qiyinlashtirgan.

- 2016 yildan boshlab, Yangi O'zbekiston tashqi siyosatida “yaxshi qo'shniçilik va o'zaro ishonch” tamoyili asosiy unsurga aylandi. Bu konseptual yondoshuv nafaqat iqtisodiy va siyosiy, balki transport-logistika, madaniy-gumanitar va ekologik hamkorlikni ham qamrab oladi.

- Ushbu yangi paradigma mintaqaviy integratsiya, geoiqtisodiy hamda “yumshoq kuch” diplomatiyasi tamoyillarini ratifikatsiya qiladi — ya'ni maxsus bloklarga a'zo bo'lmasdan, ko'p yo'nalishli, inkluziv va manfaatdorlikka asoslangan tashqi aloqalar.

2. Diplomatiya uslub va ko'p yo'nalishli hamkorlik: O'zbekiston tashqi siyosatida agressiv ritorikaning o'rniga sukut saqlash va amaliy hamkorlikka urg'u berildi. Bu, ayniqsa, Markaziy Osiyo mintaqasida chegaralar, suv-energetika va transport infratuzilmasi kabi nozik masalalarni hal etishda muhim bo'ldi.

- Shu asosda, O'zbekiston ko'p tomonlama diplomatiya platformalarida faollikni oshirdi — bu orqali xalqaro hamkorlik kengaydi, ishonch muhitlari qayta tiklandi va mintaqaviy integratsiya yo'lida muhim qadamlar tashlandi.

Markaziy Osiyo davlatlari bilan strategik sheriklik: 2017–2025 yillarda O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasida siyosiy, iqtisodiy, madaniy va ijtimoiy hamkorlik sezilarli darajada kengaydi. Bu davrda mintaqaviy diplomatiya “mintaqani bog'lash, hamkorlikni mustahkamlash, chambarchas integratsiya” tamoyillari asosida olib borildi.

- Chegara masalalari, suv-energetika munosabatlari, transport-logistika va ekologik muammolar kabi muammoli yo'nalishlarda ham konstruktiv yechimlar izladi. Bu esa mintaqaviy ishonchni qayta tiklashga xizmat qildi.

Iqtisodiy va transport infratuzilmasida integratsiya: O'zbekiston boshqa Markaziy Osiyo davlatlari bilan transport, energetika va energiya-suv resurslarida hamkorlikni kengaytirdi. Masalan, suv-energetika sohasida hamkorlik va mintaqaviy energetik integratsiya yo'nalishlari faol qo'llanilmoqda.

- Shu bilan birga, transport-logistika yo'llarini rivojlantirish — temir yo'l, avtomobil, tranzit yo'llari va chegara o'tish nuqtalarini modernizatsiya qilish tashabbuslari mintaqaviy savdo-iqtisodiy aloqalarni kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Xalqaro tashkilotlar bilan kengaygan munosabatlar: O'zbekiston o'z diplomatik siyosatini ko'p tomonlama platformalarga kengaytirdi mintaqaviy hamda global tashkilotlar bilan aloqalar mustahkamlandi.

-Bu yo'nalishda mamlakat “ochiq va pragmatik diplomatiya” tamoyili orqali xalqaro hamjamiyatda ishonchli sherikka aylanishga harakat qilmoqda.

Iqtisodiy diplomatiya va investitsiyalar: O'zbekistonning iqtisodiy diplomatiyasi — xorijiy investitsiyalarni jalb qilish, eksport va savdo aloqalarini kengaytirish, transport-logistika yo'llarini diversifikatsiya qilish, energiya va resurs hamkorliklari singari yo'nalishlarda amaliy natijalar berdi.

-Bu esa mamlakatni nafaqat mintaqaviy, balki global iqtisodiy hamkorlik markaziga aylantirishga yordam bermoqda.

- Yangi tashqi siyosat doirasida O'zbekiston faqat iqtisodiy yoki siyosiy hamkorlik bilan cheklanmay, madaniy-gumanitar, ta'limiy, ekologik va energiya-suv sohalarida ham tashabbuslarni ilgari surmoqda.

- Bu yo'nalish — “yumshoq kuch” diplomatiyasi deb ataladi. Bu orqali O'zbekiston o'z nufuzini xalqaro maydonda kuchaytirish bilan birga, mintaqaviy barqarorlik, ekologik hamda rivojlanish yo'nalishlariga ham hissa qo'shmoqda.

Natijalar va tashqi siyosat samaradorligining ko'rsatkichi: Tadqiqot natijalariga ko'ra, Yangi O'zbekiston tashqi siyosati konseptual jihatdan muvaffaqiyatli — mintaqaviy integratsiya, ko'p tomonlama hamkorlik va iqtisodiy diplomatiya yo'nalishlarida sezilarli yutuqlar mavjud.

- O'zbekiston nafaqat Markaziy Osiyoda, balki global hamkorlik maydonida ham ishonchli sherik sifatida tanildi; turli davlatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlik kengaydi.

- Diplomatiik uslub, praktika va amaliy loyiha asosidagi hamkorlik O'zbekiston diplomatiyasining jozibasini oshirdi, bu esa ichki rivojlanish va xalqaro imij uchun muhim poydevor bo'ldi.

1. Tashqi siyosatda modernizatsiya va amaliy diplomatiya: 2022–2025 yillarda O'zbekistonning tashqi siyosatida faol, aniq maqsadlarga yo'naltirilgan va ochiq diplomatik model yanada mustahkamlandi. Bu davrda:

- “Yangi O'zbekiston – Yangi diplomatiya” konsepsiyasi qabul qilindi (2023).
- BMT Bosh Assambleyasida O'zbekiston tomonidan ilgari surilgan Markaziy Osiyoda xavfsizlik va barqarorlik tashabbuslari qator davlatlar tomonidan qo'llab-quvvatlandi (2023–2024).
- O'zbekiston 2023–2025 yillar davomida ShHT, IHT, MDH, YeXHT bilan hamkorlik strategiyalarini kengaytirdi.

2. Markaziy Osiyo davlatlari bilan diplomatik aloqalar (2022–2025)

Chegara va qo'shnichilik siyosatidagi yutuqlar: 2022–2023 yillarda Qirg'iziston bilan chegara masalalarining 99% yechildi; Andijon–O'sh yo'lida qo'shma nazorat punktlari ochildi.

- 2024 yilda O'zbekiston–Tojikiston energiya almashuvi dasturi imzolandi – ikki davlat o'rtasida elektr energiyasi o'zaro yetkazib berish yo'lga qo'yildi.
- 2025 yil boshida O'zbekiston–Qozog'iston–Turkmaniston hududlari orqali o'tuvchi yangi “Trans-Kaspiy yo'lagi” bo'yicha kelishuv kuchga kirdi.

3. Savdo-iqtisodiy integratsiyaning kuchayishi

- 2024 yilda Markaziy Osiyo davlatlari o'rtasidagi savdo hajmi \$15 mlrd.dan oshdi, bunda O'zbekistonning ulushi yetakchi bo'ldi.
- 2025 yilga kelib, Qozog'iston va Qirg'iziston bilan erkin savdo maydonlari yaratish bo'yicha kelishuvlar imzolandi.
- 2023 yildan boshlab O'zbekiston va Tojikiston o'rtasidagi savdo hajmi 30% dan ortiq o'sdi.

4. Yevropa, AQSH va Osiyo davlatlari bilan kengaygan diplomatik aloqalar

Yevropa Ittifoqi bilan strategik sherikli: 2022–2025 yillar davomida O‘zbekiston–YI munosabatlari yangi bosqichga chiqdi:

- 2022 yil — “GSP+ maqomi” yangilandi, eksport imkoniyatlari kengaydi.
- 2023 yil — YI bilan inson huquqlari, raqamli iqtisodiyot, yashil energetika bo‘yicha qo‘shma dasturlar boshlandi.
- 2024–2025 yillar — Yevropa Investitsiya Banki O‘zbekistondagi energetika va transport loyihalari uchun 1 mlrd yevrodan ortiq kredit ajratdi.

Xulosa

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan tashqi siyosiy islohotlar mamlakatning xalqaro maydondagi nufuzini keskin oshirib, davlatning diplomatik faoliyatiga yangi mazmun, yangi dinamika olib kirdi. 2016 yildan boshlab shakllangan ochiq, pragmatik va muloqotga tayyor tashqi siyosat tamoyillari O‘zbekistonning nafaqat Markaziy Osiyodagi, balki global miqyosdagi o‘rnini mustahkamlashga xizmat qildi. Chegara masalalarining hal etilishi, mintaqa davlatlari bilan strategik sheriklikning kuchayishi, iqtisodiy hamkorlikning jadal rivojlanishi va o‘zaro ishonch muhitining shakllanishi mintaqaviy diplomatiyaning eng muhim yutuqlaridan biri bo‘ldi. O‘zbekistonning BMT, Yevropa Ittifoqi, SHHT, IHT, MDH kabi xalqaro tuzilmalar bilan faol hamkorligi, ekologik barqarorlik, Aralbo‘yi tiklanishi, yoshlar siyosati va mintaqaviy xavfsizlik bo‘yicha ilgari surilgan tashabbuslari keng xalqaro e‘tirofga sazovor bo‘ldi. Afg‘oniston bo‘yicha muloqotlar, Transafg‘on transport yo‘lagi loyihasi, suv diplomatiyasi hamda 2024–2025 yillarda mintaqada tinchlikni mustahkamlashga qaratilgan tashabbuslar O‘zbekistonning mas‘ul va faol ishtirokchi sifatidagi maqomini yanada mustahkamladi. Iqtisodiy diplomatiyaning faollashuvi mamlakatga xorijiy investitsiyalar oqimining oshishiga, eksport geografiasining kengayishiga, transport-logistika yo‘laklarining diversifikatsiyasiga va xalqaro iqtisodiy loyihalarning son jihatdan ham, mazmun jihatdan ham ortishiga sabab bo‘ldi. 2025 yilda Xitoy, BAA, Turkiya, Koreya Respublikasi, Yevropa Ittifoqi davlatlari va qo‘shni mamlakatlar bilan imzolangan yirik investitsion bitimlar tashqi iqtisodiy siyosatning samaradorligini yana bir bor tasdiqladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Yangi O‘zbekistonning Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlik aloqalari tarixi (2017–2025 yy.). Inlibrary.uz.
2. Markaziy Osiyo davlatlari bilan hamkorlik – O‘zbekiston Respublikasi tashqi siyosatining ustuvor yo‘nalishi. Wosjournals.com.

3. O'zbekiston Respublikasining Xitoy Xalq Respublikasi bilan ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hamkorligi (1995–2025 yillar). Inlibrary.uz.
4. O'zbekistonning Markaziy Osiyoda tinchlik va barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni. Inlibrary.uz.
5. 2017–2025-yillarda O'zbekiston va Markaziy Osiyo davlatlari hamkorligi. In-academy.uz.

